

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Ирина Генова**

Нов български университет, Институт за изследване на изкуствата, БАН

за дисертация на тема:

„Нови художествени практики във Варна от 80-те и 90-те години на XX век“ за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на Ирина Димитрова
Димитрова

Докторската дисертация на Ирина Димитрова на тема „Нови художествени практики във Варна от 80-те и 90-те години на XX век“ предлага една интересна микро-история на съвременното изкуство в едно културно средище в България. Изборът на град Варна е мотивиран от значимостта на формиралата се там художническа микро-среда и нейните арт практики, от свързаността на авторката с този град, както и от липсата на обобщаващо изследване по темата.

Работата с общ обем 280 страници е структурирана в девет части (означени с римски цифри). Шест части съдържат изложението на тезата. Първата и последната от тях са въведение и заключение. Систематизирането на отделните части и под-части би могло да се усъвършенства с идеята да се улеснят читателите. В настоящия си вид съдържанието, в което част IV е 179 страници, а всички останали са между 10 и 15, буди въпроси. Като отделни части – VII и VIII – са включени обемна библиография на кирилица и латиница, с множество интернет страници, и списък на 167 илюстрации, разположени в текста на изложението. Описът на илюстрациите би могло да се обогати със стандартната информация за размери (там, където става дума за обекти), местонахождение / място (физическо или виртуално), където могат да се видят работите и т.н. Част IX – приложения – представя изработената от докторантката анкета и отговорите на анкетиранияте художници в преразказан от авторката вид (или, според съдържанието - теренни проучвания).

В част първа *Въведение* Ир. Димитрова представя методологията на изследването си. Тя посочва „изкуствоведския анализ“ като база, а „семиотичния анализ“ – като „инструментарий“. Визуалният образ според това разбиране е приравнен до „визуален

текст“ . Докторантката се позовава на модела на комуникативния акт на знаменития лингвист Роман Якобсон и се опитва да го калкира директно върху терена на визуалното. Тук няма да обсъждам доколко този ход е успешен. Съществува огромна литература в сферата на визуалната семиотика. Терминът „визуална реторика“, създаден от Ролан Барт, също отдавна е в обръщение. Въпросът доколко ефикасна може да бъде семиотиката в тълкуване на произведения на художеството е тематизиран от множество публикации. Отговорите са винаги конкретни опити.

Втората част е озаглавена: *Понятия и термини – теоретични и исторически аспекти* е посветена на явлението постмодернизъм, с идеята да представи по-широкия контекст, част от който са артистичните практики в разглежданата микро-среда на варненски художници. Тук от особено значение е последната, трета под-част *Първи прояви на постмодернизма в Източна Европа. Знакови фигури*, тъй като насочва читателите към артистични среди, с които художниците от Варна са имали контакти.

Третата част *Нови художествени практики в България* обсъжда непосредния, български контекст, в който се извяват художниците – централен обект на дисертацията. Преди да фокусира вниманието си върху варненската среда, докторантката отбелязва различни артистични практики в София, Пловдив и Благоевград. В тази част тя разглежда и отклика на критиката в България. В отделна под-част от една страница е направен преглед на литературата, отнасяща се конкретно до варненски художествени изложби и събития. Тук очакванията на специализираната читателска публика са не само са изреждане, но и за разгърнати коментари на съществуващи изследвания, като дисертацията на Мая Манолова *Нови тенденции в изкуството на художниците от Варна в края на XX и началото на XXI век* (ръководството на проф. С. Стефанов, НХА, 2008) и публикуваните в тази връзка статии; книгата на Лора Попова *Хипермодернизъм и неоконцептуализъм* (2012) посветена на Владимир Иванов и Цветан Кръстев и т. н.. И най-сетне, все в същата трета част, Ир. Димитрова разисква причините за новите художествени практики във Варна през 1980-те и 1990-те години.

Четвъртата част *Нови художествени практики във Варна от 80-те и 90-те години на XX век – автори и творби* представя същинското изследване по темата. Тази част, е несъразмерна по обем спрямо всички останали и неслучайно повтаря заглавието на докторската теза, с ненужното разширение „автори и творби“. Близките описания и опити

за тълкуване на множество произведения, на индивидуални и групови акции на варненски художници, сред които Владимир Иванов, Веселин Димов, Цветан Кръстев, Димитър Трайчев, Ангел Ангелов, Агоп Гемджиян, Васил Василев, Койно Койнов и др., са постижение на докторантката. Много от обсъжданите работи са представени и с цветни репродукции. Богатството на фактологията в дисертацията безспорно ще бъде от полза и за други по-нататъшни изследвания. Тук заинтригуваните читатели – не само специалисти в областта на визуалното – очакваме също и дистанциран поглед, представящ артистичните явления в други контексти. дисертацията изненадващо не обсъжда промените в света, в Европа, в България и в частност – във Варна след разрушаване на Берлинската стена – буквално и символическо, разпадането на зоната на съветско влияние в Европа, както и на самия Съветски съюз. Десетилетието на 1990-те в разглежданата микросреда сякаш не носи особени промени, предизвикани от случващото се извън нея.

Отговорите на художниците в анкетата на авторката донякъде компенсират липсата на историческите контексти. Те са особено ценни както за този, така и за други изследователски проекти. Свидетелствата на анкетиранияте обогатяват малкото първични писмени източници за формирането на визуалните артисти у нас през тези десетилетия.

Авторефератът отговаря на изискванията. Справката за приносите на дисертацията е направена коректно. Въпреки съмненията си, че постигнатите в дисертацията резултати се дължат изцяло на описаните подходи, както и относно предложения термин „неортодоксален постмодернизъм“ разбирам, че докторантката изцяло се придържа към изследователските задачи, които си е поставила.

Налице са три публикации по темата на дисертацията, излезли през 2015 и 2016 година – и трите в научни сборници на Института за изследване на изкуствата при БАН.

Заклучение:

Богатият материал за новите художествени практики през 1980-те и 1990-те години във Варна, за протагонистите на артистичния живот и за промените в микросредата е в голямата си част събран и коментиран за първи път в тази дисертация. Бих препоръчала при евентуална подготовка на текста за публикуване като книга да бъде положена по-голяма грижа за езиковата прецизност и за структурирането на основното изложение. Оценявам усилията и труда на докторантката, както и уменията ѝ да общува

професионално с артистите – обект на нейното изследване. В това отношение докторската дисертация на Ирена Димитрова е принос за историзирането на българското изкуство от близките десетилетия. Четиринадесетте анкети, които по думите ѝ са „фиксиращи писмено и на звукозапис“, са неделима част от изследването и имат особена изследователска стойност.

Тези обобщения ми дават основание да гласувам „за“ образователната и научна степен „доктор“ да бъде присъдена на Ирена Димитрова.

И накрая позволете ми, както е прието в подобни случаи, да задам един въпрос на докторантката: Какви промени настъпват (има ли промени) в художествения живот във Варна след политическите промени през 1989 г.? Има ли новости в медийната среда? Как те се отразяват върху новите художествени практики във Варна?

10 април 2017

Ирина Генова